משנה · אחרונים · רש״ש · סדר זרעים

רש״ש על משנה ברכות

רבי שמואל שטראשון [הרש"ש]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

רש״ש על משנה ברכות

רבי שמואל שטראשון [הרש"ש]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/רשש-על-משנה-ברכות/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
משנה א 4
משנה ב 4
משנה ג 4
משנה ה 5
פרק ב 5
משנה א 5
משנה ב 5
משנה ג 6
פרק ג 6
משנה א 6
משנה ד 6
פרק ד 7
משנה א 7
משנה ז 7
פרק ה 7
משנה א 7
משנה ד 7
פרק ו 7
משנה ג 7
משנה ז 8
משנה ח 8
פרק ז 8
משנה ג 8
פרק ח 8
משנה ב 8
משנה ה 9

פרק א

משנה א

לאכול בתרומתן. עי' בשנו"א מש"כ בדקדוק לשון בתרומתן ולא אמר בתרומה. ויל"פ דנקיט בתרומתן לאפוקי ת"מ של דמאי לדעת הטוי"ד סס"י של"א דמוכרה לכהן. וא"כ אינה תרומתן כיון דצריכין ללוקחה בדמים. ומשום דהיא נאכלת אף בבהש"מ דהוה ספיקא דרבנן וכמ"ש הב"א לקמן (ג' א') בתוד"ה קשיא דר"א דלמ"ד תרומה בזה"ז דרבנן נאכלת בבהש"מ ואף דשם דבריו אינן נ"ל שהרי לפי' הא' של ר"י ביבמות (פ"ב ב') בתד"ה ירושה ס"ל לריו"ח דתרומה אף בזמן בית שני דרבנן ואפ"ה פריך בשבת (לה.) עלה דפסיק כר' יוסי לענין תרומה. אילימא לטבילה ספיקא היא כו' דלא אכלי עד דשלים בהש"מ דר' יוסי. מ"מ דמאי קילא טפי דרוב ע"ה מעשרין וכמו שמותרת ת"מ שלו (אפילו נטמאה) לעניים לדעת הרמב"ן המובאה בר"ן בפ' לולב הגזול במשנת אתרוג הגזול. וכמו דמע"ש שלו נאכל לאונן ושארי קולות המבוארות (בפ"א דדמאי) [ומ"ש השנו"א דבא לאפוקי תרומת תודה. ק"ל דמה יענה לתירוץ קמא בנדרים (י"ב ב') תרומת לחמי תודה תרומתו היא ע"ש]:

שם בתוי"ט ד"ה עמוד השחר. יש רגילין לפתרו כוכב השחר וכו' ואנכי ראיתי בירושלמי ריש מכילתין וביומא רפ"ג אריב"ב הדא איליתא דשחרא מ"ד כוכבתא היא טעיא. זימנין דהיא מקדמא כו':

משנה ב

בתוי"ט ד"ה וגומרה עד הנץ החמה כו' ונ"א ל"ג **וגומרה כו'**. מזה נראה כי רק התיבה וגומרה ל"ג. ומה שמסובב (בקצת דפוסים בגמ') בב' חצאי לבנה תיבות וגומרה עד הנה"ח. ובגליון נדפס ע"ז נ"א ל"ג הוא טעות. כי "עד הנה"ח" ודאי גרסינן כדמוכח לקמן כ"ה ב' לימא תנא סתמא כר"א דאמר עד הנה"ח. אלא תיבת וגומרה לחודא הוא דל"ג:

שם בתוי"ט ד"ה הנץ החמה. מש"כ בשם הר"י שהנץ הוא מלשון הנצו הרמונים היה יכול להביא מה"ת עלתה נצה (בראשית מ' י'):

משנה ג

בתוס' רע"א אות י'. בתשובת רמ"א סי' צ"א כתב כו' ובאמת נפלאתי על מאור עינינו הרמ"א שלא הביא דברי הרא"ש כו' א"כ ממילא לק"מ כו' עכ"ל. ואנכי אתפלא גם עליו שלא הביא מתר"י שכתבו שם להדיא כדברי הרא"ש על ישוב הסתירה הלזו בעצמה:

משנה ה

בתוי"ט ד"ה מזכירין. איכא למידק אמאי לא תני זוכרין כו' ול"נ דאי תנא זוכרין ה"א דיצא בהרהור כדאמרינן (מגילה י"ח) זכור יכול בלב להכי תנא מזכירין דמשמע שיאמרו בפה ובזה יהא מזכיר גם את חבירו השומע שיאמר גם הוא (כה"ג כתב בעצמו ריש תענית) וכדאמר ראב"ע שתאמר יצ"מ. וכן מסיק הש"א בתשו' י"ג דאינו יוצא בהרהור ע"ש. ותנא לישנא דקרא נקיט למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים. [עי' בתוי"ט רפ"ק דתענית עמ"ש מזכירין גבורות גשמים. ובאמת נראה פשוט ששורש זכר בבנין קל הוראתו שמירת הדבר בלבו ומחשבה. ואך בהפעיל הוא יוצא בדבור. וכן ראיתי בס' זרע יצחק שכ"כ והביא דאיתא במדרש זכור את אשר עשה לך עמלק יכול בלב ת"ל לא תשכח כו'. ושכח במח"כ שזהו גמרא מפורשת במגילה (י"ח א') ומקורו מת"כ ומספרי. אח"ז [ראיתי] שגם הרמ"ז כ"כ ומביא ממגילה. ועי' בב"ד ובש"ל וכ"כ בלח"ש. - מבנו הגרמ"ש ז"ל]:

פרק ב

משנה א

ברע"ב ד"ה ובאמצע כו' מפני היראה. אדם שהוא ירא מפניו שמא יהרגהו עכ"ל. כן פירש"י והרא"ש הקשה עליו פשיטא. ולענ"ד כוונת רש"י שהוא אדם שיש בידו כח להרגו. אבל לא שיירא שמפני שלא יתן לו שלום יהרגנו. דומיא דמפני הכבוד דפי' הראוי לכבדו שאינו דוקא בשאילת שלום:

משנה ב

במשנה בין ויאמר לאמת ויציב. לכאורה יפלא מדוע נקיט ויציב דהיא ברכה דשחרית. ונ"ל משום דהזכיר ויאמר אמר אמת ויציב להורות שדבריו אינו אלא בשחרית. דויאמר איננו חוב בערבית כדלקמן (י"ד ב'). ולכן מה שדקדקו קצת מהאחרונים ממה שנזכר בדר"י מלת ויציב הוא לאשמעינן דגם בין אמת לויציב לא יפסיק ליתא:

[**בתוי"ט בד"ה לאמת ויציב לא יפסיק**. וכ"כ בשולחן ערוך בסימן ס"ו. נ"ב עי' בפר"ח או"ח סי' ס"ו סעיף ה' שכ' וז"ל התוי"ט לא דק בכאן שכתב על המחבר מה שלא פסק כן. ע"ש עכ"ל. וכ' עליו הבאה"ט שם וז"ל ולא הבנתי ולדעתי דברי התוי"ט המה ברורים וכדבריו כ' ג"כ המ"א ע"ש עכ"ל. וכ"כ הפמ"ג שם על הפר"ח וז"ל ולא אבין מ"ש הפר"ח דהתוי"ט לא דק והא דק שפיר עכ"ל וכן בתורל"צ הביא את הפר"ח והשקיט תמיהתו. ומצאתי בברכי יוסף שכ' על הפר"ח וז"ל ודבריו טובים ונכוחים לפי דפוס ראשון של

תוי"ט אבל כבר תיקן הרב תוי"ט הלשון במהדורא בתרא וכו' נראה ודאי דבין אמת ויציב רשאי להפסיק וכ"כ בשו"ע בסי' ס"ו עכ"ל והכל מתוקן עכ"ל. אבל באיזה מקומות בפר"ח נראה בהדיא שראה ג"כ את המהדורא בתרא של התוי"ט. עי' מה שציינתי בשביעית פ"ז מ"ג מפר"ח יו"ד סי' קי"ז שהביא שם את התוי"ט ממ"ב.- מהגרמ"ש]:

משנה ג

בתוי"ט ד"ה לא יצא כו'. דכתיב שמע השמע לאזנך כו' כי שמע מבנין קל כו'. ול"נ כיון שמצאנו שורש זה גם בפועל הדגוש וישמע שאול (ש"א ט"ו ד') ס"ל דהכא הכוונה קרי ביה שַׁמַע וכן בסנהדרין פ"ט א' קרי ביה לא ישמיע ר"ל ג"כ דקרינן יְשַׁמַע מבנין פיעל וקרי ביה ר"ל פרש בו (כה"ג מצינו רבות) ובחידושי למכות פ"ב כתבתי ג"כ כעין זה:

פרק ג

משנה א

בתוי"ט ד"ה מק"ש ומן התפלה כו'. והתוס' לא גרסי מן התפלה כו' דהא אתיא במכש"כ כו'. ונ"ל דלפניהם היה הגירסא תפלה לבסוף (ולעיל בסד"ה פטור יש ט"ס בדבריהם כמש"כ התוי"ט) ואהכי קשיא להו דהא הוה זו ואין צ"ל זו ויותר הו"ל לשנות תפלה ברישא דליהוי לא זו אף זו (עי' שבת ר"ד ל"ו) ואהא תירצו דנקיט התנא ברישא החילוק כו'. וכה"ג תמצא בר"פ כ"ח דכלים ע"ש בתוי"ט בשם מהר"ם:

בתורע"א אות כ"ג. ומן התפילין כו' דהא מן התפילין בלא"ה פטור כו' רשב"א כו'. ונראה דהרשב"א לטעמי' אזיל דחה"מ לאו זמן תפילין הוא כו' עכ"ל. הנה גם בירושלמי מקשה קושיא זו וכמו שהביא הרשב"א עצמו בסה"ד והירושלמי סובר דחוה"מ זמן תפילין כמו שהביאו התוס' בעירובין (צ"ו) בד"ה ימים. ודע שהרשב"א כתב דהירושלמי תירץ בדרך אחר ובירושלמי שלפנינו כאן ובמו"ק פ"ג ה"ה משני כתירוץ הרשב"א:

משנה ד

בתוס' רע"א אות ל' ד"ה מהרהר בלבו. בסוגיין אמר רבינא זאת אומרת הרהור כדבור דמי כו' וקשיא לי בסוגיא דהכא דאמרינן א"ל רבינא לרבא כו' הא לרבינא ממילא יוצא השומע מדין הרהור עכ"ל. (לכאורה רבינא דהכא הוא הקדמון מדנזכר קודם רב חסדא) ולי י"ל עוד כמו דמצינו במגילה דקראה ע"פ לא יצא. אלמא חזינן דיש קפידא שתהי' הקריאה מכח ספר וא"כ ה"נ י"ל דבעינן שיהא ההרהור מכח בר חיובא. אבל יקשה דלפ"ז אפילו יענה אחריהם ל"י ותנן בסוכה פ"ג מי שהיה עבד כו'. עונה אחריהן כו':

פרק ד

משנה א

ברע"ב ד"ה אין לה קבע כו'. דתפלת ערבית רשות לפי שהוא כנגד הקרבת איברים ופדרים כו'. והנך רשות נינהו כו'. ל"ד במחכ"ת כלל לקרוא להקרבת או"פ רשות. כי מ"ע דאורייתא היא והכי הול"ל דרבנן לא תקנו תפלה כנגדן כיון שאינן עיקר כפרה ואין מעכבין אותה. ועי' שבת (ט' ע"ב) תוד"ה למ"ד וביומא פ"ז ב' בד"ה והאמר:

משנה ז

בתוי"ט ד"ה אלא בחבר עיר. דס"ל דכיון כו' שאין בה תחנונים כו'. הר"ר יונה. וקשה הא יש בה יה"ר [ועי' בב"י סי' ק"ז בד"ה והוי יודע]. ול"נ הטעם מפני שמזכירין בה בפירוש הקרבנות עי' לעיל ברה"פ בתוד"ה איבעי' וברי"ף לעיל בפ' מ"ש על הא דאמר ריו"ח הלואי שיתפלל אדם כה"י כולו וברא"ש שם [ועי' מג"א שם סק"ב]:

פרק ה

משנה א

ברע"ב ד"ה אפילו נחש כו'. דוקא נחש שרוב פעמים אינו נושך כו'. זהו לשון הרמב"ם בפירושו. ואע"ג דקיי"ל דאין הולכין בפקוח נפש אחר הרוב לאו כללא הוא עי' בשו"ע סי' שכ"ט ס"ב וסי' תריי"ח ס"ג:

משנה ד

בתורע"א אות ל"ה ודקדק (התוי"ט) כן מדקתני ואם אין שם כהן כו' אע"כ דנקט כן משום סיפא כו'. ודוחק ולענ"ד הנל"פ דאם יש עמו אחר אין לו אימתא דציבורא כ"כ ואין כאן חששא דטירוף הדעת ומותר או מצוה אפי' בסתם אדם לישא א"כ. אך בטלה דעתי נגד דעת הפוסקים. אבל יל"פ האי ואם בלשון אפילו כמו ואם יהיה היובל (בסוף מסעי) כדפירש"י שם. ובעלי הגיון השתמשו בו הרבה על כוונה זו וכיוצא בזה בתוי"ט פ"ב דכלאים מ"ג וכה"ג פרשתי במ"ה בפ"ה דמעשרות. [וז"ל הרמב"ם בפי' בפרה פי"ב מ"ג אם יש באזוב ישנה הפי' הנכון שאעפ"י שיש באזוב כו' ועי' מש"כ בפכ"ט דכלים מ"ג]:

פרק ו

משנה ג

במשנה רי"א כ"ש מין קללה אין מברכין עליו. ערש"י [שפי' חומץ ונובלות וגובאי ע"י קללה הן באין] והרמב"ם פי' [וכן פי' גם הרע"ב] דלא קאי רק על הנובלות ועל הגובאי

ותר"י בשם י"מ [הובא בתוי"ט] פי' דלא קאי רק אחומץ ונובלות. ול"נ כן מהגמרא דקאמר למ"ד דנובלות הם תמרי דזיקא קאי ר"י אשארא ולדבריהם אינו אלא אחדא. [ובר מן דין קשה לפי הי"מ דלפי"ז הך דגובאי היא משנה שאינה צריכה לא לת"ק (ראה שנות אליהו) ולא לר"י. ועי' ירושלמי בפרק זה על המשנה א' דיש שהיו מברכין על בשר בורא מיני נפשות. ולפי"ז גובאי דהוא מין קללה לת"ק מברכין שהכל וצ"ע שם. המעתיק]:

משנה ז

[**במשנה הביאו לפניו מליח בתחלה**. ראה רע"ב ותוי"ט. ומרש"י (מ"ד ע"א) ד"ה פירות גנוסר] נראה להדיא שמפרש דהמליח הוא מפירות גנוסר וכ"נ שפי' תר"י. עמ"א סי' רי"ב סק"ב ובזה שוב לא יקשה קושית התוס' ונדחו ג"כ דברי התור"ע במש"כ ברבוי דזה הכלל ע"ש:

משנה ח

בתוי"ט ד"ה תאנים וענבים וכו' לא שנאן כסדרן בכתוב גפן ותאנה וכו'. נעלם מכ"ת קרא מפורש ותאנה וגפן ורמון (במדבר כ':ה'). [ראה מה שכתב בזה בנימוקי הגרי"ב. המעתיק]:

פרק ז

משנה ג

במשנה אחד עשרה ואחד עשרה רבוא. בשנות אליהו פי' דר"ל דשוים לענין זה דמזמנין בשם רק החילוק הוא במאה כו'. לכאורה פי' נגד הגמרא דמוקי הא ריה"ג הא ר"ע ועי' פ"ה דנזיר מ"ה בתוי"ט:

שם [בתוי"ט] ד"ה נברך כו' אבל גבי ברכה לא מצינו בלמ"ד כו'. המדקדקים כתבו ברך בפיעל נקשר לרוב עם את וגם עם למ"ד (דה"א כ"ט כ'. נחמיה י"א ב') וצ"ע:

פרק ח

משנה ב

[**ברע"ב ד"ה הים הגדול**. ים אוקינוס וכו'. וכן] המ"א סי' רכ"ח העלה דר"ל ים אוקיאנוס ע"ש. ומזה ראיה למש"כ לעיל (מ) דהלכו בברכה אחר לשון בני אדם דבלשון תורה נקרא ים התיכון ים הגדול. וטעמא דר"י נראה דמשום חשיבותו קבעו ליה ברכה לעצמו כמו פת ויין ולא מטעם דבעי היכר ברכה לכל מין (שם) דהא גם הוא מודה דבכל פרי

העץ אינו פורט בברכתו מאיזה מין וזה דלא כהגר"א ז"ל שם. ועוד דהכא פסק בשו"ע כוותיה ובהיכר ברכה לכל מו"מ לא פסקינן כוותיה:

משנה ה

ברע"ב ד"ה כל חותמי ברכות כו' ברוך ד' אלהי ישראל כו' ועד העולם חונן הדעת וברש"י הנוסח בא"י כו' ברוך חונן הדעת. והנה בהרע"ב ליתא לברוך השני וכן ה"ל נכון. דמה לנו להזכיר ב' פעמים ברוך. אכן בגמ' תענית (ט"ז ב') איתא ג"כ לברוך הב' כ"פ. וכן ברמב"ם פ"ד מהל' תענית. ולכאורה ה"נ דבמקדש בכל הברכות כולן ובכל יום אף שלא בתענית היו חותמין בנוסח זה. ולא עמדתי על דעת רש"י שהתחיל בחונן הדעת. ובגמ' שם התחיל מברכת גואל ישראל שהיא הראשונה שמאריכין. ותוקעין בה בתענית ובהם אתי ועסיק שם. והרמב"ם לא הזכיר זה אלא בהל' תענית ובה ז' ברכות וצ"ע בזה:

שם [ברע"ב שם התקינו עזרא כו' (**רש"י**)] כ"ה ביומא (ס"ט ע"ב) ויברך עזרא כו' רג"א ברוך כו' מן העולם ועה"ע וע"ש בפירש"י: